

ВИЩА КВАЛІФІКАЦІЙНА КОМІСІЯ СУДДІВ УКРАЇНИ

07 липня 2017 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я № 175/вс-17

Вища кваліфікаційна комісія суддів України у пленарному складі:

головуючого - Устименко В.Є.,

членів Комісії: Василенка А.В., Весельської Т.Ф., Заріцької А.О., Козлова А.Г., Лукаша Т.В., Луцюка П.С., Макарчука М.А., Мішина М.І., Прилипка С.М., Тітова Ю.Г., Шиловой Т.С., Щотки С.О.,

розглянувши питання про підтвердження здатності кандидата на посаду судді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Мороз Лариси Леонтіївни здійснювати правосуддя у відповідному суді, стосовно якої оголошено перерву відповідно до абзацу другого частини першої статті 88 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»,

встановила:

Рішенням Комісії від 07 листопада 2016 року № 145/зп-16 оголошено конкурс на зайняття 120 вакантних посад суддів касаційних судів у складі Верховного Суду.

Мороз Лариса Леонтіївна 07 грудня 2016 року звернулася до Комісії із заявою про проведення стосовно неї кваліфікаційного оцінювання для участі у конкурсі на посаду судді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за спеціальною процедурою призначення.

Комісією 13 грудня 2016 року прийнято рішення № 106/вс-16, зокрема, про допуск Мороз Л.Л. до участі у конкурсі на посаду судді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду.

Рішенням Комісії від 11 січня 2017 року № 2/зп-17 призначено кваліфікаційне оцінювання 653 кандидатів, допущених до участі у конкурсі на зайняття 120 вакантних посад суддів касаційних судів у складі Верховного Суду, у тому числі Мороз Л.Л.

Комісією 09 лютого 2017 року прийнято рішення № 27/вс-17, зокрема, про допуск Мороз Л.Л. до проходження кваліфікаційного оцінювання для участі у

конкурсі на посаду судді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду.

Положеннями статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі - Закон) закріплено, що кваліфікаційне оцінювання проводиться Вищою кваліфікаційною комісією суддів України з метою визначення здатності судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді за визначеними критеріями. Такими критеріями є: компетентність (професійна, особиста, соціальна тощо), професійна етика, доброчесність.

Мороз Л.Л. 16 лютого 2017 року склала анонімне письмове тестування, за результатами якого набрала 82,5 бала, і згідно з рішенням Комісії від 17 лютого 2017 року № 12/зп-17 допущена до виконання практичного завдання на етапі іспиту під час кваліфікаційного оцінювання у межах процедури конкурсу до відповідних касаційних судів у складі Верховного Суду.

За результатами виконаного 21 лютого 2017 року практичного завдання Мороз Л.Л. набрала 67 балів та згідно з рішенням Комісії від 29 березня 2017 року № 22/зп-17 є такою, що допущена до другого етапу кваліфікаційного оцінювання «Дослідження досьє та проведення співбесіди» у межах процедури конкурсу до Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду.

Згідно з абзацом третім пункту 20 розділу III Положення про порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення, затвердженого рішенням Комісії від 03 листопада 2016 року № 143/зп-16, (далі - Положення) під час співбесіди обов'язковому обговоренню із суддею (кандидатом) підлягають дані щодо його відповідності критеріям професійної етики та доброчесності.

Відповідно до положень статті 87 Закону з метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності для цілей кваліфікаційного оцінювання утворюється Громадська рада доброчесності, яка надає, за наявності відповідних підстав, висновок про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності.

Громадською радою доброчесності надано висновок про невідповідність кандидата на посаду судді Верховного Суду Мороз Л.Л. критеріям доброчесності та професійної етики, затверджений 03 травня 2017 року.

Згідно з висновком Громадської ради доброчесності у 2012 році кандидат отримала у спадщину житловий будинок загальною площею 58,75 кв. м у смт. Вільшанка Кіровоградської області, який відчужила на підставі договору купівлі-продажу у 2013 році. Однак, подаючи декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2013 рік, кандидат не зазначила доходу від відчуження нерухомого майна - відповідний рядок 16 декларації не заповнено.

Водночас у матеріалах досьє кандидата на посаду судді є пояснення від 08 лютого 2017 року про те, що в декларації особи, уповноваженої на виконання

функцій держави або місцевого самоврядування за 2015 рік відображено 6 000 доларів США (готівкові кошти), які отримано в результаті продажу успадкованого будинку. ГРД вказує, що продаж будинку відбувся у 2013 році, а отже, отриманий дохід мав так само бути відображений у декларації за 2013 рік.

У разі внесення недостовірних відомостей щодо наявності майна (майнових прав), зазначених у деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, до кандидата як судді мала бути застосована визначена Законом України «Про очищення влади» заборона обіймати протягом десяти років посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація). Виявлена інформація і зміст декларації за 2013 рік дали ГРД підстави вважати, що перевірка за цим Законом була проведена неналежним чином, давши кандидатові можливість уникнути застосування цієї заборони.

Крім того, як зазначено у відповідних деклараціях Мороз Л.Л. за 2013-2016 роки, членом сім'ї є її син. Згідно з даними досьє, протягом цього часу на його ім'я були дійсними декілька довіреностей на автомобілі, зокрема від колишнього чоловіка кандидата, на підставі яких син користувався автомобілями Toyota Avalon і Volkswagen Touareg.

Факти користування сином кандидата автомобілями батька у 2014 та 2015 роках підтверджуються відповідними доказами, однак це не було задекларовано у цей період. Відповідно до статті 18 Кодексу суддівської етики суддя повинен бути обізнаним про свої майнові інтереси та вживати розумних заходів для того, щоб бути обізнаним про майнові інтереси членів своєї сім'ї. Громадська рада доброчесності вважає, що аналіз майнових декларацій Мороз Л.Л. за попередні роки, зокрема - електронних декларацій, дає можливість зробити висновок про недостовірність відомостей у деклараціях кандидата. Водночас у декларації доброчесності судді кандидат вказала, що зазначає достовірні відомості.

Також ГРД вказує, що кандидат як суддя-доповідач у складі колегії суддів Вищого адміністративного суду України скасувала подання Вищої ради юстиції, внесене за зверненням Тимчасової спеціальної комісії з перевірки суддів судів загальної юрисдикції про звільнення суддів, які свавільно брали під варту осіб у зв'язку з подіями на Майдані у 2013-2014 роках. Зокрема, було скасовано подання про звільнення судді Оболенського районного суду м. Києва Швачач Ю.О. Надалі Верховний Суд України зазначену постанову Вищого адміністративного суду України скасував і в задоволенні позову відмовив. Крім того, кандидат головувала у складі колегії суддів Вищого адміністративного суду України, яка 11 лютого 2016 року визнала незаконним та скасувала рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про відсторонення судді Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська Решетніка М.О., підозрюваного в ухваленні завідомо неправосудного рішення (а саме, рішення про обрання найбільш суворих запобіжних заходів учасникам мирних зібрань). Окремих думок у зазначених справах Кандидат не висловлювала. Згідно з пунктом 1.6 Бангалорських принципів поведінки судді суддя повинен демонструвати та підтримувати високі стандарти суддівської поведінки з метою укріплення суспільної довіри до судових органів, що має першочергове значення для підтримки незалежності судових

органів. На думку ГРД, такими рішеннями кандидат не лише не сприяла відновленню довіри до судової влади, а навпаки - утверджувала у суспільстві уявлення про панування безкарності і кругової поруки у суддівському корпусі.

Як додаткову інформацію ГРД вказує, що в матеріалах досьє кандидата зазначено про те, що у серпні 2015 року та у травні 2016 року вона як водій використовувала для закордонних подорожей автомобілі Volkswagen Touareg 2007 і 2005 років випуску, які належали її колишньому чоловікові. Однак зазначені автомобілі відсутні у відповідних деклараціях.

Стосовно вказаних у висновку Громадської ради доброчесності доводів кандидат надала усні та письмові пояснення, які було оцінено Комісією під час співбесіди.

Кандидат повідомила, що у 2012 році дійсно успадкувала житловий будинок загальною площею 58,75 кв. м у с. Вільшанка Кіровоградської області, який продала у 2013 році за 48 000 грн. Кандидат не погодилася з висновком ГРД щодо недекларування отриманого доходу та вказала, що сума від продажу спадкового майна у декларації за 2013 рік зазначена у рядку 20. На підтвердження своїх доводів Мороз Л.Л. пояснила, що у відповідній декларації за 2013 рік відображено загальну суму сукупного доходу, яка становила 311771 грн., а саме: 250007 грн. - заробітна плата, 13764 грн. - матеріальна допомога та 48000 грн., що на той час складало еквівалент 6000 доларів США, - у рядку 20 (інші види доходів, у тому числі від продажу спадкового майна). Крім того, вона подала до ДПІ у Дніпровському районі ГУ Міністерства доходів і зборів у м. Києві податкову декларацію про майновий стан і доходи за 2013 рік, де у рядку 01.02 також зазначено дохід від операції з продажу спадкового майна у сумі 48000 грн. Копію названої декларації кандидат представила Комісії під час співбесіди.

Оцінюючи викладене Громадською радою доброчесності у висновку від 03 травня 2017 року, Комісія з огляду на надані кандидатом пояснення і документи відхиляє доводи про невнесення відомостей до декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2013 рік, оскільки сума доходу кандидата від продажу спадкового майна у розмірі 48 000 грн. дійсно була відображена у цій декларації, крім того кандидат подала податкову декларацію про майновий стан і доходи за 2013 рік до органів ДПІ з відображенням ідентичної суми доходу. Ці обставини дають Комісії достатні підстави дійти висновку про відсутність порушення кандидатом обов'язку щодо декларування названого доходу і про вжиття нею необхідних для його виконання заходів, передбачених законом.

Стосовно недекларування права користування сином автомобілями свого батька Мороз Л.Л. зазначила, що вона не була повідомлена ні про наявність довіреності, тобто юридично оформлене право користування, ні про саме користування. Син не користувався цими автомобілями за місцем проживання з кандидатом, оскільки у нього є власний автомобіль. Кандидат стверджує, що про факти користування сином автомобілями його батька їй стало відомо лише з висновку ГРД, оскільки в неї не було підстав вважати, що коли йдеться про пересування сина автомобілем, може матися на увазі якийсь інший автомобіль,

ніж належний йому на праві власності. Вона також вказала, що саме ці автомобілі вона зазначала у відповідних деклараціях 2008 та 2009 років, тобто у період, коли перебувала у шлюбі. Автомобілями колишнього чоловіка вона не користувалася та не перетинала на них кордону України.

Комісія бере до уваги пояснення кандидата про те, що вона не була обізнана про наявність у сина довіреностей на автомобілі свого батька та враховує той факт, що під час перебування у шлюбі Мороз Л.Л. належно декларувала вказані автомобілі. Зокрема, Комісія приймає доводи кандидата про те, що її сину, як підтверджується матеріалами досьє, належав власний автомобіль і вона не мала достатньої можливості передбачити або вчасно дізнатися, що його поїздки могли здійснюватися на іншому транспортному засобі, оскільки в тому була відсутня об'єктивна потреба. При цьому Комісія зважає на те, що сама Мороз Л.Л. права користування автомобілями колишнього чоловіка не мала.

З приводу ухвалення судових рішень стосовно суддів Швачач Ю.О. та Решетніка М.О. кандидат зауважила, що судові рішення у справі за адміністративним позовом Решетніка М.О. не було предметом перегляду Верховним Судом України, є остаточним та не може ревізуватися та ставитися під сумнів відповідно до принципу правової визначеності, який передбачає повагу до остаточного рішення суду та є складовою верховенства права. Що ж до скасованого Верховним Судом України рішення у справі за адміністративним позовом Швачач Ю.О., кандидат наголосила, що скасування судового рішення судом вищого рівня є процесуальною дією, передбаченою КАС України, яка сама по собі не тягне відповідальності судді та не може свідчити про недобросовісність, якщо не було умислу на зловживання, а рішення відображає позицію суддів стосовно обставин справи і застосування норм права. На думку кандидата, прийняте рішення не свідчить про порушення пункту 1.6 Бангалорських принципів поведінки судді. Кандидат зазначила, що, наскільки їй відомо, в грудні 2016 року Європейський суд з прав людини відкрив провадження за скаргою Швачач Ю.О. у зв'язку з цією справою.

Комісія відхиляє доводи Громадської ради доброчесності про невідповідність Мороз Л.Л. критеріям професійної етики та доброчесності, що ґрунтуються на оцінці судових рішень, прийнятих за участі кандидата. При цьому Комісія відзначає, що постанова Вищого адміністративного суду України, прийнята в справі за адміністративним позовом Решетніка М.О., набрала законної сили та не була скасована.

Розглядаючи питання відповідності кандидата критеріям професійної етики та доброчесності у зв'язку з прийнятими за її участі судовими рішеннями в загальному контексті, Комісія виходить з рекомендованих європейських стандартів оцінювання суддів. Так, у пункті 35 Висновку № 17 (2014) Консультативної ради європейських суддів «Щодо оцінювання діяльності суддів, якості правосуддя і поваги до незалежності судової влади» (CCJE(2014)2) від 24 жовтня 2014 року зазначається, що особи, які проводять оцінювання, мають зосереджуватися на методиці, яку суддя в цілому застосовує в своїй роботі, а не на оцінюванні правового обґрунтування окремих рішень, останнє ж має визначитися

виключно в процесі оскарження. У тому ж пункті йдеться про проблематичність базування результатів оцінювання на кількості або відсотку рішень, скасованих в апеляційному порядку, якщо кількість та характер скасування чітко не демонструє, що судді бракує необхідних знань права та процедури. Аналогічні позиції викладено КРЄС і в пунктах 57 та 74 Висновку № 11 (2008), пункті 36 Висновку № 6 (2004). Пункт 28 Київських рекомендацій ОБСЄ/БДПЛ щодо незалежності судочинства у Східній Європі, на Південному Кавказі та у Середній Азії «Адміністрування судівництва, добір та відповідальність суддів» визначає, що судді жодним чином не можуть бути оцінені на підставі змісту їхніх рішень чи вироків (чи то безпосередньо, чи через вирахування відсотка скасованих рішень). Те, як суддя вирішує справу, ніколи не може бути підставою для накладення санкцій. Втім, у пункті 31 Київських рекомендацій передбачається, що оцінювання повинно включати перегляд письмових рішень судді та спостереження за тим, як він чи вона проводить судовий процес.

Відхиляючи висновок Громадської ради доброчесності в цій частині, Комісія також виходить з наступного. Згідно з частиною другою статті 127 Конституції України на посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, доброчесним та володіє державною мовою. Законом можуть бути передбачені додаткові вимоги для призначення на посаду судді. Відповідно до пункту 1 частини першої статті 38, частини другої та пункту 4 частини п'ятої статті 81 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддею Верховного Суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Верховному Суді, а також має стаж роботи на посаді судді не менше десяти років. В частині другій статті 83 Закону критеріями кваліфікаційного оцінювання названо компетентність (професійну, особисту, соціальну тощо), професійну етику та доброчесність.

Відповідно до пункту 4 глави 6 розділу II Положення рішення про підтвердження здатності здійснювати правосуддя суддею (кандидатом на посаду судді) у відповідному суді ухвалюється у випадку отримання ним мінімально допустимих і більших балів за результатами іспиту та оцінювання критеріїв особистої і соціальної компетентності, а також бала, більшого за 0, за результатами оцінювання критерію професійної етики чи критерію доброчесності. Згідно з підпунктами 5.2-5.3 тієї ж глави, ці критерії оцінюються у 0 балів за наявності доказів невідповідності судді вимогам професійної етики чи доброчесності. На підставі пункту 36 Розділу III Положення рішення Комісії про непідтвердження здатності кандидата на посаду судді здійснювати правосуддя у відповідному суді є підставою для припинення подальшої участі кандидата на посаду судді у процедурах, передбачених Законом. У даному випадку такими процедурами є встановлені статтями 79 і 81 Закону процедури конкурсу на зайняття вакантної посади судді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду. Частина дванадцята статті 79 Закону визначає конкурс на

зайняття вакантної посади судді як визначення учасника конкурсу, який має вищу позицію за рейтингом.

Враховуючи це, Комісія розглядає припинення нею участі в конкурсі кандидата на посаду судді з причин встановлення його невідповідності критеріям професійної етики чи доброчесності як різновид індивідуальної відповідальності у процедурах зайняття вакантної посади судді. При цьому Комісія бере до уваги те, що згідно з пунктом 44 Положення у разі підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у суді рівня суду, у якому він працює, або суді вищого рівня у рамках процедури конкурсу на зайняття вакантної посади судді той вважається таким, що підтвердив відповідність займаній посаді судді, а отже в протилежному випадку для кандидата на посаду, який є суддею, настають негативні наслідки. Для кандидата на посаду судді Адміністративного касаційного суду Верховного Суду, який є суддею Вищого адміністративного суду України, що після створення Верховного Суду підлягає ліквідації на підставі пункту 7 Прикінцевих і перехідних положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», додатковий, але при тому більш суттєвий негативний наслідок припинення участі в конкурсі полягає у звільненні з посади без гарантій зайняття іншої посади судді, оскільки за змістом частини третьої статті 82 та статті 117 цього Закону переведення судді на посаду без конкурсу у випадку реорганізації можливе лише до суду того самого рівня.

Отже, при оцінці належності підстав визнання кандидата таким, що не підтвердив здатності здійснювати правосуддя за критеріями професійної етики і доброчесності, Комісія виходить також і з рекомендованих європейських стандартів притягнення судді до відповідальності, в тому числі у разі скасування прийнятого ним судового рішення.

У пункті 22 висновку щодо законопроекту про внесення зміні доповнень до законів про судоустрій Сербії (CDL-AD(2013)005) Венеціанська комісія зазначила, що навіть той випадок, коли суддя свавільно вирішив не дотримуватися встановлених стандартів [належної міжнародної судової практики], не має сам по собі стати підставою для індивідуальної відповідальності.

У пункті 70 Рекомендації CM/Rec(2010)12 Комітету міністрів Ради Європи вказано, що судді не повинні нести індивідуальну відповідальність, якщо їхні рішення скасовано або змінено внаслідок оскарження. КРЄС у пункті 36 Висновку № 6 відзначає, що скасування рішення має сприйматись як нормальний результат процедури апеляційного оскарження, а не як провина з боку судді першої інстанції.

Надаючи в 2015 році Висновок про дисциплінарну відповідальність і оцінювання суддів Колишньої Югославської Республіки Македонії (CDL-AD(2015)042), Венеціанська комісія зауважила у пункті 47, що судді повинні нести відповідальність тільки у випадку запеклого опору розвиненій практиці, що призводить до скасування рішень у справах тоді, коли та є сталою і чіткою. Розглядаючи висновок Громадської ради доброчесності, Комісія відзначає, що на момент винесення кандидатом у складі колегій суддів постанов за

адміністративними позовами Швачач Ю.О. та Решетніка М.О. усталеної судової практики в такого роду справах не існувало.

Більше за те, і щодо рішень Європейського суду з прав людини, якими констатовано порушення судовими рішеннями Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у підпункті (b) пункту 77 висновку *amicus curiae* для Конституційного суду Республіки Молдова про право регресу держави до суддів від 15 червня 2016 року (CDL-AD(2106)015) Венеціанська комісія зазначила, що відповідальність суддів, спричинена негативним рішенням ЄСПЛ, повинна ґрунтуватися виключно на висновку національного суду про наявність умислу або грубої недбалості в діях судді. Рішення ЄСПЛ не може використовуватися як єдина підстава для відповідальності суддів.

На відміну від зазначених у статті 3 Закону України «Про відновлення довіри до судової влади», рішення, прийняті кандидатом у складі колегії суддів Вищого адміністративного суду України, на які містить посилення висновок Громадської ради доброчесності, не належать до числа тих, прийняття яких тягне за собою спеціальні правові наслідки, покладає на суддю спеціальні обов'язки або засуджується відповідно до закону. Відтак, у процедурі кваліфікаційного оцінювання для кандидата не мають наставати негативні наслідки у зв'язку з ними, зокрема у вигляді непідтвердження здатності здійснювати правосуддя у відповідному суді та припинення участі в конкурсі внаслідок встановлення невідповідності критеріям професійної етики і доброчесності. Водночас оцінка інших обставин щодо можливого негативного впливу на суспільну довіру до судової влади у зв'язку з призначенням кандидата на посаду належить, згідно з положеннями пункту 1 частини дев'ятнадцятої статті 79 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», до повноважень Вищої ради правосуддя.

Таким чином, обставини, на які посилалася Громадська рада доброчесності, не становлять достатніх і належних підстав для висновку про невідповідність кандидата критеріям професійної етики та доброчесності. Виходячи з цього, Комісія вважає, що висновок Громадської ради доброчесності від 03 травня 2017 року підлягає відхиленню.

Відповідно до частини першої статті 88 Закону, якщо Громадська рада доброчесності у своєму висновку встановила, що суддя (кандидат на посаду судді) не відповідає критеріям професійної етики та доброчесності, то Комісія може ухвалити рішення про підтвердження здатності такого судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді лише у разі, якщо таке рішення підтримане не менше ніж одинадцятьма її членами.

Дослідивши досье кандидата, заслухавши доповідача, уповноваженого представника Громадської ради доброчесності та кандидата, 11 (одинадцять) членів Комісії з 13 (тринадцяти) дійшли висновку, що Мороз Лариса Леонтіївна підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду.

Ураховуючи викладене, керуючись статтями 88, 93, 101 Закону, Положенням, Комісія

вирішила:

визнати Мороз Ларису Леонтіївну такою, що за критеріями професійної етики та добросовісності підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду.

Комісії у складі колегії завершити проведення кваліфікаційного оцінювання стосовно кандидата на посаду судді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Мороз Лариси Леонтіївни.

Головуючий

В.Є. Устименко

Члени Комісії:

А.В. Василенко

Т.Ф. Весельська

А.О. Заріцька

А.Г. Козлов

Т.В. Лукаш

П.С. Луцюк

М.А. Макарчук

М.І. Мішин

С.М. Прилипко

Ю.Г. Тітов

Т.С. Шилова

С.О. Щотка